

Posudek diplomové práce Markéty Šestákové
K posesivitě v českém znakovém jazyce

Téma diplomové práce zvolila M. Šestáková uvážlivě, jistě i s cílem rozšířit lingvistické poznatky o vyjadřování posesivního vztahu v českém znakovém jazyce. O tom byly doposud k dispozici spíše jen dílčí, okrajové zmínky podané v rámci jinak zaměřených kvalifikačních prací: jednak v souvislosti s přivlastňovacími adjektivy (srov. diplomovou práci Jitky Zahumenské *Adjektiva v českém znakovém jazyce?*), jednak s průnikem vztahu existenciálních a posesivních konstrukcí českého znakového jazyka do psané češtiny českých neslyšících (srov. diplomovou práci Wandy Ziebekerové *Interference z českého znakového jazyka do psané češtiny českých neslyšících*). Na rozdíl od těchto prací je v diplomové práci M. Šestákové posesivita tématem centrálním.

Diplomantka se dokázala vyhnout (v kvalifikačních pracích často opakovaně zmiňovanému) kontextu známých informací o povaze znakového jazyka, své téma rozumně zařazuje do uspokojivě širokého kontextu jiného druhu (zvl. pokud jde o podstatu posesivního vztahu a jeho vyjadřování v mluvených a znakových jazycích); ten pak usouvzážňuje s kontextem typologie a kontextem nauky o jazykových univerzáliích (modalitou nepodmíněných X podmíněných). Částečně přitom (zvl. pokud jde o výklad vyjadřování posesivního vztahu v jazycích znakových) nachází oporu v monografii *Possesive and existential constructions in sign languages* z r. 2008. Tu plně využila i ve fázi získávání informací o českém znakovém jazyce, i ve fázi shromažďování jazykového materiálu: při svém výzkumu posesivity upotřebila jak dotazník pro rodilého uživatele znakového jazyka, tak „herní“ podklady k elicitaci určené k získávání jazykového materiálu; obojím způsobem získaná data pak ve svém výkladu, pokud je třeba, chvályhodně usouvzážňuje.

Pokládám za cenné, že výchozí zdroje autorka nepřebírá otrocky, rozšiřuje je nebo jinak modifikuje: zahraniční poznatky o podstatě a vyjadřování posesivního vztahu doplňuje českou odbornou literaturou (Zimek, Piřha, Štěpán), vymezuje pojetí posesivity, s níž pracuje, i příslušnou terminologii; tvůrčím způsobem nakládá s některými podklady k elicitaci: např. modifikuje podklady k úkolu jedna, úkoly dva a čtyři nezahrnuje do podrobnější analýzy (protože neelidovaly výrazný počet posesivních konstrukcí). To jen jako ilustrace diplomantčina oceněnihodného přístupu k získávání videomateriálu – stejně tak je samozřejmě třeba ocenit jeho zpracování: jeho klasifikaci, generalizaci a explanaci – na to všechno bylo vynaloženo neuvěřitelné množství práce a invence.

Autorky úvodní studie monografie, o níž se diplomantka opírala, formulují své závěry opatrně – jsou si dobře vědomy úskalí, s nimiž jim bylo se potýkat: kladou si otázky po reprezentativnosti a spolehlivosti svého materiálu a v souvislosti s tím nutně i po způsobech, jakým byl materiál získáván, po souměřitelnosti jazykového materiálu získaného z různých znakových jazyků (jejichž vzorek nebyl ani geograficky ani geneticky vyvážený – o neexistenci referenčních gramatik znakových jazyků nemluvě) i otázky po možnosti ustavit na takovém základě typologické charakteristiky znakového jazyka vztažené k posesivitě jednoznačně „věrohodně“, popř. dobrat se univerzálních rysů modalitně podmíněných/nepodmíněných. Podobně opatrná je při popisu svého materiálu, svého postupu a při formulaci soudů různého typu (i těch vztažených k pojetí posesivity) také diplomantka – a je to dobře: svědčí to o jistém nadhledu nad odbornou literaturou k problému, o schopnosti úvah nad potencií navrhovaných elicitacních úkolů (zda bezproblémově slouží/mohou sloužit svému účelu) a ne v poslední řadě o způsobilosti diplomantky o získaném materiálu přemýšlet, i v souvislostech mu porozumět – a uspokojivým způsobem ho vyložit.

Nebylo to vždycky snadné – to autorka před čtenářem nijak netají, explicitně formuluje to, že si je vědoma spojitosti získaného materiálu a z něho vyvozených závěrů s parametry a designem výzkumu – i u vědomí toho ale artikuluje (byť většinou skromně a ne vždy explicitně) přínos své práce (včetně její „přidané hodnoty“): zajímavé jsou v této souvislosti např. poznatky o využití prostoru k „hierarchizaci“ rodinných vztahů, konkurence znaků MÍT/EXISTOVAT a MÍT u starších X mladších respondentů, juxtapozice posesora a posesy nebo prostorovými markery daná identifikace obrázku jako posesora. Otázkou jiného typu je, čím bylo dáno to, že některé úkoly v českém výzkumu negenerovaly dostatečný počet posesivních konstrukcí – a zda lze věřit (lze?), že ve výzkumu jiných znakových jazyků tomu bylo / mohlo být jinak.

Po jazykové a stylizační stránce je diplomová práce na vynikající úrovni, promyšlená je kompozice textu (horizontální členění, metakompoziční výroky, proodkazování); výklad je ilustrován fotografiemi analyzovaného materiálu, doplněn tabulkami a grafy i přílohami. Práce tak excelentním způsobem naplňuje požadavky kladené na diplomovou práci.

Závěr:

Diplomová práce Markéty Šestákové *K posesivitě v českém znakovém jazyce* je první ucelenou, o konkrétní rozsáhlý jazykový materiál opřenou sondou do podoby struktur, jimiž český znakový jazyk vyjadřuje posesivní vztahy, a do způsobů jejich užívání. Diplomová práce svědčí o tom, že její autorka umí s patřičným nadhledem pracovat s odbornou literaturou, umí si – v opoře o ni a na základě jazykového materiálu získaného výzkumem – klást otázky a na řadu položených otázek umí kvalifikovaně odpovědět. Práce je ovšem cenná nejen odpověďmi, které poskytuje, ale i otázkami, které klade – a jimiž otvírá prostor pro další výzkumy dalších (spíše jen dílčích) aspektů posesivity v českém znakovém jazyce.

Byla bych ráda, kdyby autorka podstatné výsledky své diplomové práce publikovala.

Diplomová práce Bc. Markéty Šestákové *K posesivitě v českém znakovém jazyce* splňuje požadavky kladené na diplomové práce a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová

1.9. 2023

Návrh klasifikace: výborně